Valiokunnan lausunto LaVL 28/2018 vp– E 83/2018 vp

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksesta aloitteeksi Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimivallan laajentamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksesta aloitteeksi Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimivallan laajentamisesta (E 83/2018 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Katariina Jahkola, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Johanna Puiro, sisäministeriö
- valtionsyyttäjä Tom Laitinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Euroopan komissio on antanut 12.9.2018 tiedonannon ja ehdotuksen aloitteesta Euroopan syyttäjänviraston (European Public Prosecutor's Office, EPPO) toimivallan laajentamisesta rajat ylittävien terrorismirikosten tutkintaan, syytteeseenpanoon ja rikoksentekijöiden oikeuteen saattamiseen (COM(2018) 641 final). Komissio ehdottaa, että Eurooppa-neuvosto päättäisi toimivallan laajentamisen edellyttämästä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artiklan 1 ja 2 kohdan muuttamisesta 9.5.2019 Sibiussa pidettävässä kokouksessa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tärkeänä sitä, että EPPO:n toiminta käynnistyy suunnitellusti vuoden 2020 lopulla EPPO:sta annetun asetuksen mukaisesti, jotta unionibudjettiin kohdistuvien petosten torjunta unionissa tehostuu ja unionin varojen käytön asianmukaisuuden valvonta vahvistuu. Tämän vuoksi tällä hetkellä on tärkeä keskittyä niihin toimiin, jotka mahdollistavat toiminnan aloittamisen mahdollisimman pian.

Valmis
5.0

Keskusteltaessa EPPO:n toimivallan laajentamisesta on otettava huomioon myös Euroopan unionin oikeudellisen yhteistyön yksikön Eurojustin sekä Europolin rooli rikosoikeudellisen ja poliisiyhteistyön toteuttamisessa EU:ssa. Sekä Eurojust että Europol ovat saavuttaneet jäsenvaltioiden luottamuksen ja niiden rooli terrorismirikosten selvittämisessä on kasvanut. Luottamuksen merkitys erityisesti terrorismirikosten tutkinnassa on suuri, koska tutkinnalla voi olla yhteys kansalliseen turvallisuuteen ja tiedustelutoimintaan. EPPO:n toimivallan laajentamiseen voisi näin ollen liittyä riskejä siitä, että yhteistyö ja tietojenvaihto vähenevät, jos luottamus uuteen toimijaan ei ole samalla tasolla kuin nykytoimijoihin. Toisin kuin EPPO:on, Eurojustiin osallistuu ns. op-out-maita (UK, IE, DK) lukuun ottamatta kaikki jäsenvaltiot. Eurojustilla ja Europolilla on lisäksi vakiintuneet yhteistyömekanismit suhteessa EU:n ulkopuolisiin valtioihin. Suomen kannalta on myös otettava huomioon Suomen ja Ruotsin välinen tiivis sotilaallinen ja tiedusteluyhteistyö. Suomen osalta erityistä merkitystä on sillä, että Ruotsi on mukana Eurojustissa, mutta ei EPPO:ssa.

EPPO:n toimivallan laajentamisen arviointi on Suomen mielestä ajankohtaista ja tarkoituksenmukaista vasta siinä vaiheessa, kun uuden viraston toiminnasta on saatu kokemuksia ja kun sen tuloksellisuutta ja tehokkuutta voidaan asianmukaisesti arvioida.

Suomi kuitenkin pitää tärkeänä jatkaa keskustelua siitä, miten kansalaisia suojellaan terrorismilta mahdollisimman tehokkaasti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan syyttäjävirasto, EPPO, on perustettu lokakuussa 2017 hyväksytyllä asetuksella EU:n taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten tutkintaa ja syytetoimia varten. EPPO on perustettu osana tiiviimpää yhteistyötä, jossa on mukana Suomen lisäksi 21 jäsenvaltiota. Tarkoitus on, että EPPO aloittaisi toimintansa marraskuussa 2020.

Komissio on antanut tiedonannon EPPOn toimivallan laajentamisesta rajat ylittäviin terrorismirikoksiin. Komissio pitää terrorismirikosten kansallisia tutkinta- ja syytetoimia riittämättöminä katsoen, että tarvetta on EU:n tason toimijalle.

Tiedonannossa ei ole vielä kyse konkreettisesta lainsäädäntöehdotuksesta, sillä EPPOn toimivallan laajentaminen edellyttää, että ensin muutetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artiklan 1 ja 2 kohtaa. Tällainen muutos edellyttää vuorostaan Eurooppa-neuvoston yksimielistä ratkaisua sekä Euroopan parlamentin hyväksyntää. Komissio ehdottaa, että Eurooppa-neuvosto päättäisi asiasta 9.5.2019 pidettävässä kokouksessa. Lakivaliokunnan saamien tietojen mukaan tämänhetkisten tietojen valossa ei näytä todennäköiseltä, että EPPOn toimivallan laajentamiselle olisi jäsenvaltioiden yksimielinen tuki.

Lakivaliokunta yhtyy komission näkemyksiin terrorismin uhasta ja terrorismirikosten tehokkaan tutkinnan tärkeydestä. Valiokunta pitää EPPOn toimivallan laajentamista rajat ylittäviin terrorismirikoksiin kuitenkin ennenaikaisena ottaen huomioon, että EPPOa ei ole vielä perustettu eikä sen toiminnan toimivuudesta tai tehokkuudesta ole siten saatu vielä kokemuksia. Valiokunta suhtautuu siksi varauksellisesti siihen, että EPPOn toimivaltaa jo tässä vaiheessa laajennettaisiin ra-

jat ylittäviin terrorismirikoksiin. Muutoinkin EPPOn toimivallan laajentaminen edellyttää huolellista ja perusteellista arviointia tällaisen muutoksen tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta ottaen muun muassa huomioon kansallisten viranomaisten sekä Eurojustin ja Europolin rooli ja yhteistyö terrorismirikosten torjunnassa samoin kuin se, että EPPOon eivät osallistu kaikki jäsenvaltiot. Toimivallan laajentamisen sijasta on tärkeämpää keskittyä siihen, että EPPO voi aloittaa toimintansa suunnitellussa aikataulussa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomioin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 16.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Ari Jalonen sin
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Eeva-Maria Maijala kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila